

РОЗРАХУНОК РЕКРЕАЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ТЕРИТОРІЙ З ВИКОРИСТАННЯМ НЕЧІТКОЇ ЛОГІКИ

Я. Вихлюк ¹⁾, О. Артеменко ²⁾

¹⁾ Національний університет "Львівська політехніка", вул. С.Бандери 12, Львів, 79013,
e-mail: vyklyuk@ukr.net

²⁾ Буковинський університет, вул. В.Сімовича, 21, Чернівці, 58000
e-mail: o_hapon@yahoo.com

Резюме: запропоновано метод розрахунку агрегованого потенціалу туристичної привабливості території на базі нечіткої логіки з врахуванням фактору сезонності. Визначено потенціали туристичної привабливості основних туристично-рекреаційних систем Чернівецької області.

Ключові слова: сезонна привабливість території, нечітка логіка, програмно-алгоритмічна модель.

1. ВСТУП

Протягом ХХ сторіччя поряд з традиційними галузями економіки сформувалась і розвинулась туристична індустрія. Бізнес заснований на розвагах та організації різноманітного відпочинку надає підприємцям широкі можливості для отримання прибутків.

Різнманітний малий і середній туристичний бізнес швидко розвивається в багатьох регіонах країни і в Чернівецькій області зокрема. Побудовані та організовані без відповідного наукового обґрунтування туристичні комплекси, фірми, турбази, готелі тощо не отримують достатньої кількості замовлень, а отже виявляються нерентабельними.

Туристична галузь будь-якого регіону розвивалася б значно ефективніше, якби можна було визначати потенційно привабливі для туристів та відпочиваючих території, визначати рівень їх привабливості та спеціалізацію на відповідних видах відпочинку. Це дозволить виявити привабливі для інвестицій об'єкти, а також допоможе формувати більш ефективну стратегію економічного розвитку туризму в регіонах.

2. МЕТА ТА АКТУАЛЬНІСТЬ ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою дослідження є розробка нечіткого алгоритму розрахунку потенційної туристичної привабливості території[1].

Актуальність дослідження у визначенні рівня

привабливості території для туристів та відпочиваючих протягом року з метою формування стратегії діяльності підприємств туристичної та рекреаційної галузей.

Практична цінність статті полягає в наданні конкретних рекомендацій інвесторам, щодо доцільності створення туристично-рекреаційних систем (ТРС), та визначенні оптимальної стратегії їх діяльності.

3. ПОСТАНОВКА ЗАДАЧІ

Однією з проблем, що виникають при організації туристично-рекреаційного комплексу є сезонність його діяльності. Наприклад, гірськолижні комплекси отримують багато замовлень в зимовий період, але незаповнені решту року. Це пов'язано з відповідними кліматичними умовами. Тому, іноді є не вигідним створення такого бізнесу, навіть тоді, коли територія має досить сприятливі для цього умови.

Деякі території мають сприятливі кліматичні, природні, матеріальні та інші умови для організації кількох видів відпочинку та рекреації, як в межах одного сезону так і протягом року. В зимовий період турбаза може працювати в режимі гірськолижного курорту, а, наприклад, влітку організувати розваги на воді, якщо поряд є відповідна водойма. Багатопрофільність туристичного підприємства не тільки збільшує його прибутки, але й робить менш залежним від несприятливих факторів тимчасового характеру, таких як невідповідні погодні умови протягом

тривалого періоду. Адже, якщо внаслідок цього недоотримані доходи в один з сезонів, є можливість компенсувати це активною діяльністю решту року. Чим більше джерел доходу у підприємства, тим воно стійкіше до впливу несприятливих факторів та форс-мажорних обставин. Тому, при проведенні відповідних аналітичних розрахунків, потрібно враховувати на вплив такого фактора, як сезонність.

Дане дослідження спрямоване на визначення сезонного агрегованого показника привабливості території для туристів та відпочиваючих з врахуванням різноманітності їх вподобань щодо відпочинку. Крім того, варто врахувати величину цільової аудиторії, тобто кількість людей, зацікавлених у даному виді відпочинку.

При розробці алгоритму визначення комплексного сезонного потенціалу туристичної привабливості території, найперше, потрібно обрати такий метод моделювання, що дозволить не тільки врахувати всі вищезгадані фактори, але й відобразити їх вплив якомога адекватніше.

При побудові складних математичних та формальних моделей виникає проблема рівня їх адекватності реальним умовам, особливо, якщо на прийняття рішення впливають якісні фактори. Такі фактори важко, а іноді й неможливо описати з допомогою класичного математичного інструментарію. Крім того, класичні методи побудови моделей не показують задовільних результатів, коли вхідні дані для опису та постановки задачі є апіорі неточними або неповними[2]. Тому для розв'язання нашої задачі не можливо створити повну та точну модель класичними методами. Щоб отримати адекватні результати необхідно підібрати такий математичний апарат, що дозволить оперувати неповними та якісними характеристиками.

Навіть у тих випадках, коли доступна лише частина потрібної інформації або відомості є досить розмитими, інтелект людини дозволяє їй приймати правильні рішення.

Науковцями розроблено та постійно вдосконалюється математичний апарат, який певною мірою повторює можливості людського інтелекту – теорію нечітких множин та нечітку логіку. Створене на їх базі нечітке моделювання є одним з провідних напрямків у прикладних та наукових дослідженнях. Нечітке моделювання є ефективним, коли в описі технічних систем чи бізнес-процесів присутня невизначеність, яка ускладнює або навіть унеможливує застосування точних кількісних методів та підходів[3].

Нечітка логіка та нечітке моделювання зараз досить успішно застосовуються, зокрема, для

розв'язання економічних задач. Процеси в деяких з цих задач раніше практично неможливо було описати або змоделювати. А створені моделі не давали повної картини ситуації, оскільки не враховували якісних факторів.

Нечіткі моделі виявились простішими та більш ефективними за класичні, зокрема, при оцінюванні глобального економічного рівня держави[4]. А такий показник як якість функціонування підприємства, взагалі не обчислювався математично без застосування нечіткої логіки, оскільки повинен враховувати багато факторів, що вимірюються різними величинами, а крім того, серед них багато якісних характеристик[5].

Останні дослідження, зокрема, китайських науковців показали зручність та ефективність використання нечіткого моделювання для розв'язання задач, подібних до даної[6].

3. МАТЕМАТИЧНА МОДЕЛЬ

Рекреаційна привабливість території визначається видами відпочинку та рекреації, які можна організувати та здійснювати на даній території. Відпочинок та рекреація, в свою чергу, залежать від кліматичних, географічних, історико-культурних умов та діяльності людини. Розрахунок рекреаційної привабливості буде проводитись для територій Чернівецької області. Тому для визначення цього показника модель включатиме параметри, що базуються на видах відпочинку, які під впливом вищезгаданих умов є актуальними для даних туристично-рекреаційних об'єктів (ТРО).

Отже, агрегований показник привабливості території для туристів та відпочиваючих складається з кількох окремих показників привабливості, що базуються на певних видах відпочинку. Для територій Чернівецької області актуальні види відпочинку та рекреації можна об'єднати в чотири групи:

p_1 – зимовий відпочинок;

p_2 – відпочинок в літній період на воді;

p_3 – відпочинок на природі весною-восени;

p_4 – екскурсії та огляд історико-культурних пам'яток.

Відповідно, сезонний рекреаційний потенціал території визначається як:

$$P(t) = f(p_1(t), \dots, p_4(t)). \quad (1)$$

Для обчислення агрегованого показника рекреаційної привабливості нами запропоновано скористатись лінійною згортокою, яка дозволяє

отримати інтегральний показник в тих випадках, коли вхідними змінними є незалежні та рівноцінні величини[7]:

$$P(t) = \sum_{i=1}^4 p_i(t) \cdot \omega_i(t), \quad (2)$$

де $\omega_i(t)$ – нормовані значення параметрів групових показників атрактивності.

Нормоване значення параметра ω_i розраховується за формулою:

$$\omega_i(t) = \frac{\omega_i^*(t)}{\sum_{i=1}^n \omega_i^*(t)}, \quad (3)$$

де n – це загальна кількість параметрів даного потенціалу привабливості, а ω_i^* визначається як:

$$\omega_i(t)^* = C_i \cdot H_i(t), \quad (4)$$

де C_i – відсоток людей, що бажають i -того виду відпочинку, $H_i(t)$ – сезонна можливість відпочинку.

Організація відпочинку в літній період року залежить від 7 основних параметрів, для яких визначені наступні лінгвістичні змінні:

- x_1 – плавання;
- x_2 – сплав на рафтах, байдарках та ін.;
- x_3 – риболовля;
- x_4 – катання на човнах, катамаранах тощо;
- x_5 – тип водойми;
- x_6 – якість під'їзних шляхів;
- x_7 – підготовленість території для відпочинку.

У нашій моделі присутні лише три типи водойм: річка, озеро та ставок, оскільки тільки такі водойми присутні на території Чернівецької області. Відповідно, й відпочинок береться до уваги лише такий, який можна організувати на даних водоймах.

При створенні нечітких експертних систем, найбільш якісними є бази знань, у яких кількість вхідних параметрів не перевищує п'ять. Велика кількість вхідних параметрів значно ускладнює для експерта задачу опису причинно-наслідкових зв'язків з допомогою нечітких правил. Тому, при наявності великої кількості вхідних параметрів, їх потрібно ієрархічно класифікувати[8].

Ієрархічними є системи нечіткого виводу, в яких вивід однієї бази знань подається як вхідний параметр іншої, що знаходиться на вищому рівні ієрархії. В таких системах відсутні

зворотні зв'язки. Ієрархічні системи нечіткого виводу використовуються при моделюванні складних систем з багатомірними залежностями "вхід – вихід".

Однією з переваг ієрархічних систем є компактність баз знань у підсистемах. Зв'язки в такій базі знань можна адекватно описати невеликою кількістю продукційних правил, при чому це будуть короткі правила з двома-трьома вхідними змінними. При побудові нечіткого виводу в ієрархічній системі не виконуються процедури дефазифікації та фазифікації для проміжних змінних. Результат логічного виводу однієї підсистеми одразу подається у вигляді нечіткої множини на вхід підсистеми вищого ступеня ієрархії.

Нами запропоновано для обчислення рекреаційного потенціалу літнього відпочинку створити дві підсистеми. Перша об'єднує підвиди відпочинку на воді та визначає потенційну кількість видів відпочинку, доступних для даної водойми:

$$p_{11} = f(x_1, \dots, x_4). \quad (5)$$

Цей показник є одним з вхідних параметрів іншої підсистеми, яка і визначає сумарний потенціал літнього відпочинку на даній території:

$$p_1 = f(p_{11}, x_5, x_6, x_7). \quad (6)$$

Зимовий відпочинок в основному пов'язаний з гірськолижними видами. Це, зокрема, актуально для Чернівецької області, рельєф якої є переважно гірським. За останні кілька років підприємці відкрили більше 10 гірськолижних баз в різних районах області.

На думку експертів рівень сприятливості умов для організації та ведення туристичного бізнесу в напрямку гірськолижного відпочинку впливають такі фактори:

- x_8 – висота схилу;
- x_9 – довжина схилу;
- x_{10} – експозиція схилу;
- x_{11} – якість під'їзних шляхів.

Від того, наскільки високо над рівнем моря розташовано вершину схилу, залежить тривалість існування снігового покриву на ньому, а отже, тривалість сезону. Також на тривалість сезону впливає положення схилу, оскільки північний схил менше прогрівається сонячними променями. Відповідно, сніг тоне не так швидко, як на південному схилі. Довжина схилу визначає довжину та кількість маршрутів, які можна прокласти. Крім того, чим довший

схил, тим більше відпочиваючих можуть там перебувати одночасно. Якість під'їзних шляхів є одним з визначальних факторів для тих туристів, які дістаються до місця відпочинку власним автомобілем. Тому потенціал привабливості території для зимового відпочинку визначається:

$$p_2 = f(x_8, \dots, x_{11}). \quad (7)$$

Відпочинок весною та восени в основному полягає в проведенні вихідних днів на природі. Як правило, туристи не віддаляються від свого дому на значні відстані. Основними чинниками, що впливають на потенційну привабливість даної території для туристів весною та восени є можливість отримати туристичні послуги. Найпопулярнішими у вказаний період року є:

x_{12} – проведення пікніків;

x_{13} – збір ягід, грибів та іншого;

x_{14} – інші розваги на природі (наприклад, катання на конях, велосипедах тощо).

Отже, груповий показник атрактивності відпочинку весною та восени розраховується як:

$$p_3 = f(x_{12}, x_{13}, x_{14}). \quad (8)$$

Останній груповий показник – потенціал історико-культурної привабливості об'єкта був розрахований в роботі [9]. Цей показник залежить від двох параметрів:

- географічних координат історико-культурних пам'яток та цікавих для туристів місць Чернівецької області;

- рейтингових оцінок значимості вищевказаних об'єктів (визначаються експертами).

Показник історико-культурної атрактивності території визначається:

$$p_4 = \sum_{i=1}^m \left(\pi_i \times e^{-\frac{(N-\pi_i)r_{kl,i}^2}{\sigma^2}} \right), \quad (9)$$

де: $r_{kl,i}$ – відстань між територією, для якої обчислюється потенціал та ТРО, що має історико-культурне значення; σ – середньквадратичне відхилення визначає форму функції, (квантель порядку $\frac{1}{2}$ визначає "оптимальну відстань" при якій потенціал ТРО спадає вдвічі); π – рейтингова оцінка рекреаційного потенціалу історико-культурного ТРО; N – максимальне значення рейтингу (при $m=N$ всі відвідувачі відвідають рекреаційний об'єкт).

Коефіцієнт історико-культурної привабливості території показує, наскільки оптимально розташовано даний туристичний об'єкт відносно основних історико-культурних пам'яток Чернівецької області, тобто тих місць, що є цікавими для огляду туристами. Наявність поблизу таких об'єктів дозволяє організувати екскурсійні поїздки, що може урізноманітнити перелік пропонованих послуг. Відповідно, чим більше цікавих для туристів місць є досяжними, тим більше значення показника потенціалу історико-культурної привабливості.

Значення коефіцієнта історико-культурної привабливості (9) для різних ТРО може сильно відрізнятись в розрядності числа, що негативно вплине на основний результат. Тому для потенціалу історико-культурної привабливості виконується нормування з допомогою нечіткого алгоритму, в якому цей показник представлено у вигляді лінгвістичної змінної. В результаті нормування значення коефіцієнта розташовуються в діапазоні від 0 до 1.

Схематично модель розрахунку агрегованого показника рекреаційної привабливості території зображено на Рис. 1.

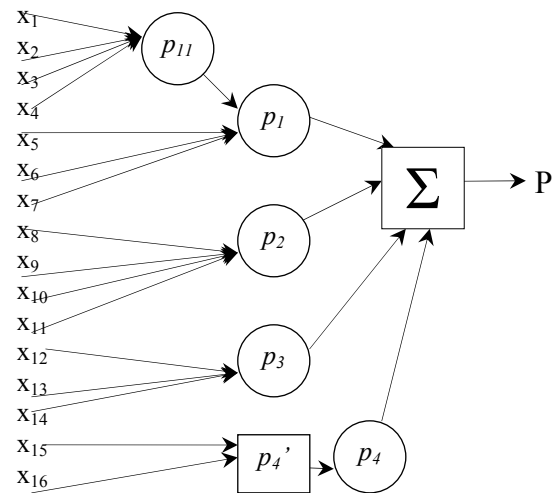

Рис.1 – Модель визначення комплексного сезонного потенціалу туристичної привабливості території

Отже, групові потенціали визначено за основними видами відпочинку, які можна проводити на території Чернівецької області протягом року. Кожен з групових показників привабливості залежить від кількох факторів, які впливають на можливість та якість організації даного виду відпочинку. Виділено групи факторів: зимового відпочинку, відпочинку на воді, відпочинку в весняно-осінній період та літнього відпочинку. Для кожної групи розраховується потенціал привабливості

території для туристів та відпочиваючих.

Загалом, комплексний сезонний потенціал привабливості території для відпочиваючих та туристів залежить від 16 основних вхідних параметрів, 14 з яких представлено у вигляді нечітких лінгвістичних змінних.

4. КОМП'ЮТЕРНИЙ ЕКСПЕРИМЕНТ

Для визначення термів лінгвістичних змінних $x_1, \dots, x_{14}$ та коефіцієнта історико-культурної привабливості ми використовували трикутні, трапецієвидні, S-подібні та Z-подібні функції приналежності. Функція приналежності задається параметрами, кількість яких, залежно від виду функції, становить від двох до чотирьох[2].

Параметри функцій приналежності, визначені для лінгвістичних змінних, що використані в даній моделі, отримано згідно даних відділу з питань туризму Чернівецької облдержадміністрації.

Сезонна можливість здійснення відпочинку $H(t)$ визначено за допомогою експертних оцінок та приведено в таблиці 1.

Таблиця 1. Сезонна можливість здійснення відпочинку даного виду

Місяці (t)	Види відпочинку			
	Зимовий	Літній	Історико-культурний	Весною-восени
Січень	1	0	0,1	0
Лютий	0,9	0	0,1	0
Березень	0,5	0,1	0,6	0,4
Квітень	0	0,3	0,8	0,9
Травень	0	0,5	1	1
Червень	0	1	0,6	0,5
Липень	0	1	0,6	0,5
Серпень	0	1	0,7	0,7
Вересень	0	0,5	0,8	0,8
Жовтень	0	0,4	1	1
Листопад	0,3	0	0,5	0,7
Грудень	1	0	0,1	0

Кількість туристів, зацікавлених певним видом відпочинку у відсотках до всієї маси потенційних туристів C_i , визначено маркетинговими дослідженнями, його значення для різних груп показано у таблиці 2[10].

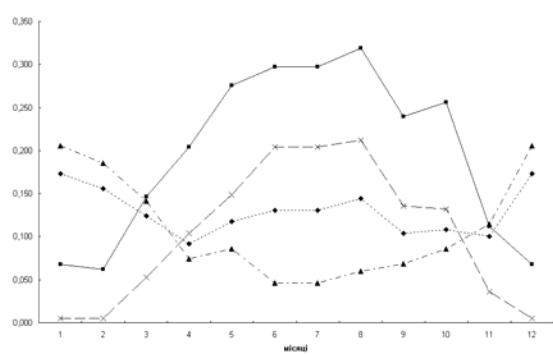
Таблиця 2. Частина потенційних споживачів певного відпочинку серед усієї маси туристів.

Вид відпочинку	Відсоток туристів, бажаючих споживати, %
Зимовий	50
Літній	90
Історико-культурний	65
Весною-восени	80

В нашій роботі розраховувались показники комплексних сезонних потенціалів привабливості для 10 туристичних об'єктів Чернівецької області. Дані об'єкти є популярними центрами відпочинку, розташованими в різних частинах області. Всі об'єкти відрізняються за природними умовами, рельєфом, розмірами та рівнем розвитку інфраструктури.

За результатами комп'ютерних розрахунків можна прослідкувати динаміку зміни комплексної рекреаційної привабливості території протягом року(Рис.2).

На рисунку показано помісячну динаміку комплексного показника рекреаційної привабливості чотирьох популярних туристично-рекреаційних об'єктів Чернівецької області: місто Чернівці, розважальний комплекс "Аква+", садиба зеленого туризму "Лекече" та гірськолижний комплекс "Мигово".

■ – Чернівці   × – "Аква+"   ◆ – "Лекече"   ▲ – "Мигово"

Рис.2 – Зміна потенціалу рекреаційної привабливості деяких туристично-рекреаційних об'єктів Чернівецької області

Чернівці є великим ТРО, що надає різноманітні туристичні послуги. Рівень привабливості цієї території є досить високим протягом всього року. Зниження значення агрегованого показника в зимовий період пов'язане з тим, що дана територія взимку є привабливою в основному за рахунок гірськолижної траси на горі Цецино. Тоді як в інші місяці туристів приваблюють і історико-культурні об'єкти і можливість покататись на

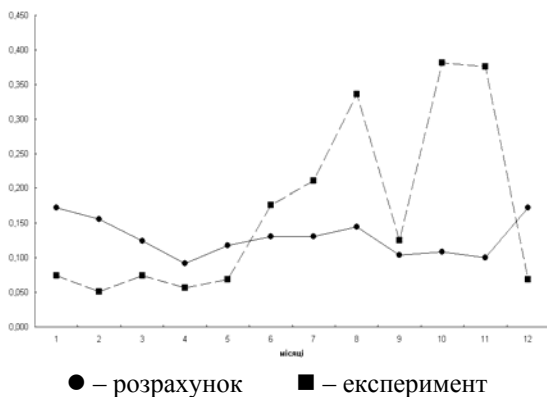
конях (Цецино), провести пікнік (Кемпінг), а також відпочинок коло водойми.

Розважальний комплекс "Аква+" розміщено на березі озера. Основною спеціалізацією цього об'єкта є послуги організації відпочинку на воді, а також проведення пікніків тощо. З рисунку видно, що пік привабливості даного ТРО припадає на літні місяці. Весною та восени показник атрактивності зменшується, а в зимовий період – близький до нуля.

Гірськолижний комплекс "Мигово" навпаки, має високі значення агрегованого показника рекреаційної привабливості в зимовий період, але є нецікавим для туристів та відпочиваючих решту року.

Садиба зеленого туризму "Лекече" є невеликим ТРО, що надає різноманітні туристичні послуги: сплав на рафтах і катамаранах, полювання, збір грибів, ягід, катання на конях та ін. Крім того, дана територія має сприятливі умови для організації гірськолижного відпочинку. Рівень рекреаційної привабливості даної території є досить високим впродовж всього року. На відміну від попередніх об'єктів, на графіку "Лекече" відсутні різкі піки та спади.

Динаміка потенціалу рекреаційної атрактивності для вищезгаданого ТРО в порівнянні з відносною кількістю відпочиваючих наведено на Рис.3. З рисунку видно, що отримана залежність туристичної привабливості об'єкта від сезону добре корелює з експериментальними даними.

Рис. 3 – Сезонна залежність комплексного потенціалу привабливості в порівнянні із відносною кількістю рекреантів, на прикладі садиби "Лекече"

Крім того, можна відмітити, що існує певна функціональна залежність між рівнем рекреаційного потенціалу та кількістю клієнтів.

Показники комплексного рекреаційного потенціалу для даного об'єкта в червні та липні мають однакові значення, тобто умови для відпочинку у ці місяці є однаково сприятливими.

А статистика показує, що в липні відпочиваючих було більше, ніж в червні. Розбіжність в показниках пояснюється тим, що червень є лише початком сезону відпусток та канікул. У липні ж більше людей ідуть відпочивати. При плануванні відпочинку люди зважають також на те, що початок літа може бути прохолодним, тому щоб напевне добре відпочити йдуть у відпустки не раніше як в кінці червня. Значний спад кількості відпочиваючих у вересні пов'язаний не лише зі зниженням рекреаційної привабливості даного ТРО, але й завершенням сезону відпусток.

Збільшення кількості відпочиваючих починаючи з серпня є результатом проведення рекламної кампанії в травні-червні. Протягом цих місяців було розміщено оголошення в періодичних виданнях Чернівецької області та туристичних путівниках.

Розбіжність в динаміці між розрахунковими та статистичними даними в зимовий період (грудень, січень) зумовлена тим, що даний туристично-рекреаційний об'єкт у своїх рекламних акціях не позиціонує себе як організатора гірськолижного відпочинку. Хоча й має досить сприятливі умови для організації та проведення такого відпочинку.

Використання узагальненого показника дає змогу більш адекватно визначити привабливість території для туристів та відпочиваючих, а отже, показує потенційним інвесторам та відповідним органам місцевої влади реальні перспективи використання рекреаційних ресурсів даного району.

5. ВИСНОВКИ

В роботі запропоновано метод розрахунку комплексного потенціалу туристичної привабливості території на базі нечіткої логіки. Даний метод дозволяє врахувати наявні природні умови та інфраструктуру для організації та проведення різноманітних видів відпочинку та розважальних заходів.

Вперше при побудові потенціалу привабливості території враховано фактор сезонності.

Метод розрахунку агрегованого показника туристичної привабливості території апробовано для десяти популярних туристично-рекреаційних об'єктів Чернівецької області.

Запропонований метод дозволить підприємствам туристичної галузі більш адекватно обирати напрям та масштаби капіталовкладень при плануванні стратегії діяльності, проведенні PR-акцій.

В поєднанні з ГІС технологіями розроблений метод дозволить отримати карту потенційної

туристичної привабливості території, що може слугувати науковим підґрунтям стратегії розвитку регіону. Запропонований метод дозволить в подальшому включити до алгоритму сегментацію цільової аудиторії – відпочиваючих залежно від їх вподобань та фінансових можливостей.

6. СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- [1] Вихлюк Я.І. Побудова fuzzy-моделі для визначення рекреаційного потенціалу євро регіону “Верхній Прут” / Я.І. Вихлюк // Вестник НТУ “ХПИ”. Сборник научных трудов. Тематический выпуск “Системный анализ, управление и информационные технологии”. Харьков: НТУ “ХПИ”, 2007. – №41, с. 193–201.
- [2] Леоненков А.В. Нечеткое моделирование в среде MATLAB и fuzzyTECH / А.В. Леоненков; – СПб.: БХВ-Петербург, 2005. – 736 с.
- [3] Дьяконов В.П. MATLAB 6.5 SP1/7/7 SP1/7 SP2 Simulink 5/6 Инструменты искусственного интеллекта и биоинформатики / В.П.Дьяконов, В.П.Круглов – Серия “Библиотека профессионала”. – М.: СОЛОН-ПРЕСС, 2006.–456с.
- [4] Иманов К.Д. Нечеткая модель определения метаэкономического уровня / К.Д. Иманов, Р.Р. Рзаев // Системні дослідження та інформаційні технології, 2006, №4.
- [5] Ткачук Л. М. Економіко-математичне моделювання якості функціонування підприємства / Л. М. Ткачук // Інформаційні технології та комп'ютерна інженерія, 2006, №1(5).
- [6] Shengquan Ma Fuzzy model of regional economic competitiveness in GIS spatial analysis: Case study of Gansu, Western China /, Jing Feng, Huhua Cao // Fuzzy Optim Decis Making, 2006. – №5, p.99–111.
- [7] Гнатієнко Г. М. Експертні технології прийняття рішень: Монографія. / Г.М. Гнатієнко, В.Є. Снитюк – К.: ТОВ “Маклаут”, – 2008. – 444 с.
- [8] Штовба С. Д. Проектирование нечетких систем средствами MATLAB. / С. Д. Штовба – М.: Горячая линия – Телеком, 2007. – 288 с.
- [9] Проблеми географії та менеджменту туризму: Монографія. / [Якін В.Г., Руденко В.П., Король О.Д. та ін.] – Чернівці: Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2006.

- [10] Дурович А.П. Маркетинг в туризме: Учеб. пособие / А.П. Дурович. – 3-е изд., стереотип. – Мн.: Новое знание, 2003. – 496 с.

Ярослав Вихлюк, докторант НУ “Львівська політехніка”, доцент, к.ф.-м.н. В 1999 році закінчив фізичний факультет Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича за спеціальністю теоретична фізика. В 2002 році захистив кандидатську дисертацію за напрямком “фізика напівпровідників та діелектриків”. В 2006 році отримав другу вищу освіту в Чернівецькому торговельно-економічному інституті КНТЕУ за напрямком економіка. Кандидат в майстри спорту зі спортивного туризму та спортивної гімнастики.

Наукові інтереси: SoftComputing, еконофізика, інформаційні технології.

Ольга Артеменко, викладач кафедри Комп'ютерних систем і технологій Буковинського університету.